

Η ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΜΑΣ.Ο ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ ΓΙΟΡΤΑΖΕΙΤΑ 60ΧΡΟΝΑ ΤΟΥ.

ΠΑΝ; ΠΑΙΟΝΙΔΗΣ.

“Ταλαντούχος σε όλα” – έτσι προσδιόρισε τον Μίκη Θεοδωράκη που κλείνει στις 23 Ιουλίου τα 60χρονα του, ο Σοβιετικός μαέστρος Ντιμίτρι Κιταγιένιο, που διηύθυνε πρόσφατα στο Ηρώδειο την 7η Συμφωνία του μουσικοσυνθέτη. Και παλαιότερα στην Μόσχα την 3η.

“Ταλαντούχος σε όλα”! Πράγματι έχουμε εδώ ένα ορισμό, που αποδίδει πλήρως αυτό που αντιπροσωπεύει ο Μίκης Θεοδωράκης. Ταλαντούχος με ότι καταπιαστεί. Κα με την μουσική, την σύνθεση και θεωρία και με την λογοτεχνία, την ποίηση, και με την πολιτική. Μ’ότι καταπιάστηκε ο Μίκης, τούδωσε πνοή, το μπόλιασε με την φλόγα της δημιουργίας, που ανοίγει ορίζοντες, κάνει την ματιά να κοιτάξει μπροστά, πολύ μπροστά, και σφαιρικά, ζωντανεύει την σκέψη, την κάνει παντοδύναμη.

Γνώρισα τον Μίκη καλά, τον είδα στις πιο διαφορετικές στιγμές, σε στιγμές ήρεμης αναπόλησης, και κουβέντας, σε στιγμές φορτούνας, σε στιγμές οργής, πίκρας, δοκιμασίας προσωπικής, σε στιγμές έξαρσης.

Η σκέψη του Μίκη δεν είναι ποτέ κρύα, με την έννοια της σκέψης που την γεννά η ορθολογιστική συλλογιστική, η διαδικασία της αφαίρεσης από το μερικό στο γενικό. Μ’άποιο θέμα, είτε καλλιτεχνικό, είτε πολιτικό, είτε καθημερινό και να καταπιαστεί θα το χειριστεί με πάθος, με νεύρο σαν να πρόκειται να δώσει μια μάχη στην οποία θα διαδραματίζει ο ίδιος πρωταγωνιστικό ρόλο. Το αίσθημα, η εικόνα υπεριχειλίζει σ’όλες του τις κουβέντες. Και για όλα υπάρχει μια καινούρια ιδέα, μια άλλη θεώρηση, πιο προχωρημένη από την δική σου, πιο πολύ δεμένη με τα γενικώτερα, τα οικουμενικά αν θέλετε προβλήματα, πιο πολύ δεμένη με τις ρίζες. Έχουμε να κάνουμε από μιας πλευράς μ’εικείνη την πάστα των ανθρώπων, όπως είναι ο Ρίτσος, που μπαίνοντας μέσα στο καμίνι των δοκιμασιών του Ελληνικού λαού των τελευταίων δεκαετηρίδων έγιναν με το μέγαλο τους ταλέντο προφήτες και προστάρηδες, άνοιξαν δρόμους, διεύρυναν τους ορίζοντες, βοήθησαν τον λαό τους να ποιτήσει πλατύτερη και βαθύτερη συνείδηση της αξίας του και της αποστολής.

Αξέχαστες θα μου μείνουν οι ατέλειωτες κουβέντες μας και στο Βραχάτι, εκεί στο 98ο χιλιόμετρο του δρόμου Αθήνας - Πάφρας, στο Εξοχικό, με το μπαλιόκι, την ψηλή, ξύλινη σιάλα και την πλατειά,

βαρειά πόρτα με την γούφα, που τρέχει συνέχεια νερό (απομεινάρι των χρόνων της χούντας όταν για ναποφεύγει τους χωροφύλακες που τον επιτηρούσαν συνέχεια τους έβγαλε νερό έξω από το σπίτι). Και στην Κινέττα, εκεί στο φιλόξενο σπίτι του Νότη Περιάλη, που το σκιάζουν τα πεύκα και το χαϊδεύει το κύμα, και στο Παρισι στα χρόνια της εξορίας, και στην Λεμεσό και στην Βάσα αιόμη κάτω από την πέτρινη καμάρα του "Παλατιού". Και στα διάφορα συνέδρια για την ειρήνη είτε στο Ελσίνκι, είτε στην Σόφια, είτε στην Βουδαπέστη, είτε στην Πράγα ή το Βερολίνο.

Σε διαφορετικούς καιρούς τα συναπαντήματα, η δεικαετία του εξήντα αρχικά μ' εκείνο το φούντωμα της αριστεράς και την "εκρηξη" με το λαϊκό τραγούδι και τον Θεοδώρακη στην κορυφή του κύματος. Τραγούδια που ξεχύνονται σαν ποτάμι, με στίχους και νοήματα φτερωτά που άγγιζαν άμεσα την ανήσυχη και πονεμένη ψυχή του λαού, και με μια μελωδία που λες κι' έβγαίνει από μόνη της σαν γάργαρα νερό. Ήταν η εποχή των μεγάλων οραματισμών για τον Μίκη. Έβλεπε τον ξεσηκωμό του λαού σ' άμεση οργανική ενότητα με την δημιουργία ενός μαζικού πολιτιστικού κινήματος, έβλεπε τους καλλιτέχνες - δημιουργούς σε μια σταυροφορία μέσα στον λαό, μαζί με τον λαό, ένα με το λαό έβλεπε ορχήστρες λαϊκές στην κάθε γειτονιά, συλλόγους νεολαίας και τον σπινθήρα μιας πολιτιστικής επανάστασης νανάβει την πυρκαϊά.

Ήταν η εποχή των λαμπράκηδων, που άπλωναν παντού κι' αγιάλιαζαν τους νέους με ορμή. Κι' ο Μίκης πάντα μπροστά, και σαν μπουρλοτιέρης και σαν οργανωτής και σαν ινστρούκτορας. Έτρεχε παντού, όργωνε την Ελλάδα, αιούραστος και η μουσική γεννιόταν από μόνη της, λες από μια ανάγκη ^{να} συντροφέψει για δώσεις πνοή σ' όλα εκείνα τα κοσμογονικά που συντελούνταν.

Η "Ρωμισούνη" ήταν στο στόμα του καθενός κι' οι νέοι έβλεπαν στα τραγούδια του Μίκη, με τα καθαρά μηνύματα τους, σαν μέσα σε καθρέφτη το δικό τους πρόσωπο, τις δικές τους αγωνίες, την δική τους ζωή κι' ελπίδες. Είναι εκείνα τα χρόνια τα όλο σφρίγος πούχε έρθει επανειλημμένα ο Μίκης και στην Κύπρο και περπάτησε μαζί μας και στην πρώτη Πορεία Ειρήνης. Και δέθηκε από τότε πολύ στέρεα και με την Κύπρο και με το πρόβλημα μας αλλά και με το Κόμμα μας και τους ανθρώπους μας. Ένας δεσμός πολύ ακριβός και για τις δυο πλευρές.

Στα χρόνια της χούντας παρακολουθήσαμε μ' αγωνία τις δραματικές περιπέτειες του Μίκη στις φυλακές, αργότερα στην Ζατουνα,

τον Ωρωπό κι' ύστερα η έξοδος, η προσφυγιά, οι μεγάλες εξορμήσεις με το μήνυμα της αγωνιζόμενης Ελλάδας προς τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα με την Μαρία Φαραντούρη, τον Πέτρο Πανδή, τον Καλογιάννη. Τα μηνύματα του Μίκη έρχονταν τώρα από το Παρίσι ή μέσο του Παρισιού. Ήταν όλο φλόγα σ' εκείνες τις σταυροφορίες του, όλο παλμό, δημιουργική ζέση. Είχε αρχίσει δουλειά και πάνω στο "Κάντο Γκιενεράλ" του Πάμπλο Νερούντα και γίνονταν τροβαδούρος όχι μόνο της αδούλτης Ελλάδας αλλά και των μαχητών στην Λατινική Αμερική που τον έβλεπαν εκφραστή και της δικής μας αδούλτης ψυχής. Μας είχε στείλει τότε θυμάμαι μια φωτογραφία με το Νερούντα σε στιγμή δοκιμής. Είχαν συμφωνήσει με τον Αλιέντε να δοθεί η επίσημη πρώτη του "Κάντο..." στα μεγάλο στάδιο του Σαντιάγο. Κι' είχε οριστεί για τον Σεπτέμβρη του 73 εκείνη η συναυλία. Αλοίμονο όμως τον πρόλαβε ο Πινοσέτ..

Θυμάμαι σ' εκείνα τα ηνθούχα χρόνια την χαρά μας όταν ήρθε το μήνυμα πως κατεβαίνει στην Κύπρο. Και την αγανάκτηση μας όταν του απαγορεύτηκε η είσοδος. Έγινε εκεί στο αεροδρόμιο η συνάντηση, στην αίθουσα των διερχομένων και ο Μίκης με μια σαριαστική διάθεση μας έλεγε πως δεν γνώριζε πως το αεροπλάνο τον είχε κατεβάσει στην χουντική επικράτεια. Δεν μπορούσε να καταλάβει πως ο Μακάριος είχε ενδώσει στην πίεση του Παπαδόπουλου. Μια ομάδα Κυπρίων φίλων του τότε συνέχισε το ταξείδι μαζί του προς την Βηρυτό για να χειροκροτήσουν τον Μίκη στο Καζίνο όπου θάδινε συναυλία. Είναι απ' εκεί που πρωτοπήραμε την κασέττα με τα "18 λιανοτράγουδα" με κείνο το κλασσικό πια "Την Ρωμοσύνη μη την κλαις".

Κι' ύστερα η δική μας τραγωδία κι' η πτώση από την άλλη της χούντας, τὸ 74, οι πυκνές μας συναντήσεις στην Αθήνα οι συναυλίες του για την Κύπρο, τους πρόσφυγες μας που τις μετέφερε κι' εδώ φλογίζοντας τον τραυματισμένο λαό μας. Ήταν η περίοδος των σταδίων που ξεχύλιζαν από κόσμο και νιάτα που ~~παραληρούσαν~~ μέχρι τις πρωινές ώρες σεγοντάροντας την βραχνιασμένη από την κούραση φωνή του Μίκη που αιτινοβολούσε κυριολεκτικά βλέποντας πόσο απόλυτα συνταιριάζεται το έργο του με το παλλαϊκό αίσθημα.

Είναι σ' εκείνη όμως την περίοδο, λίγους μονάχα μήνες μετά την αλλαγή, και γύρω από τις πρώτες εκλογές στην Ελλάδα (φθινόπωρο 74) που ο Μίκης δέχτηκε κι' ένα ισχυρό προσωπικό κλονισμό. Δεν πήρε για μια σειρά λόγους τους σταυρούς προτίμησης που χρειάζονταν για να εκλεγεί βουλευτής. Ένωσε προδομένος, εγκατάλειψε την

Αθήνα κι' εγναταστάθηκε στο Βραχάτι.

Ζήσαμε από κοντά τότε τον Μίκη. Τις αμφιβολίες του, τα ερωτηματικά του, τους προβληματισμούς του, την πιριρία του γι' ανθρώπους και πράγματα. Σ' όλες όμως τις στιγμές βρισκόσουν αντιμετώπος όχι απλώς μένα βαθειά προβληματιζόμενο πνεύμα, μ' ένα δημιουργό που σ' ειπλήττει συνεχώς με τις ανακαλύψεις του αλλά και με το πόσο άτρωτες είναι οι ρίζες που το κρατούν μέσα στο κομμουνιστικό κίνημα και τα ιδανικά του.

Είναι απ' εκείνη την περίοδο, που ξεκίνησε κι' η στενή, προσωπική φιλία του Μίκη με τον Χαρίλαο Φλωράκη, μια φιλία που στηρίζεται στην βαθειά αλληλοεκτίμηση.

Δόθηκαν σε συνέχεια πολλές άλλες μάχες. Κι' ο Μίκης επανήλθε στην Βουλή, έγινε αντιπρόεδρος του Παγκοσμίου Συμβουλίου Ειρήνης, έκανε επανειλημμένα ταξείδια στην Σοβιετική Ένωση, την Λαοκρατική Γερμανία, την Βουλγαρία όπου του απονεμήθηκαν οι μεγαλύτερες διακρίσεις και αποθεώθηκε το έργο του, γυρίστηκαν δίσκοι, του δόθηκαν παραγγελίες για συμφωνιακά έργα, γράφτηκαν μελέτες, διατριβές για την προσφορά του στον χώρο της σύγχρονης μουσικής.

Ο Θεοδωράκης δένοντας σ' ένα ενιαίο σύνολο τις ιδιότητες του αγωνιστή με του καλλιτέχνη - δημιουργού, βάζοντας συνειδητά την τέχνη του στην υπηρεσία της πρωτοπόρας ιδεολογίας του επιβεβαιώνει πανηγυρικά μέσα στην πράξη τον δυναμισμό της στρατευμένης τέχνης. Κι' αυτό είναι μια ανεκτίμητη προσφορά προς το παγκόσμιο επαναστατικό κίνημα και τους καλλιτέχνες που ενώ νιώθουν πως ταυτίζονται μαζί του διστάζουν να στρατευθούν στήνοντας αυτή σ' εκείνους που βλέπουν το "άσυμβίβαστο" δήθεν της ιδεολογίας με την τέχνη.

Αυτό το πλήρες οργανικό συνταίριασμα των δυο φαίνεται ιδιαίτερα στην τελευταία δουλειά του Μίκη, τον "Διόνυσο" σ' αυτό το "σύγχρονο μουσικοθρησκευτικό δράμα" όπως το αποκάλεσε ο ίδιος μέσα από τ' οποίο παρελαύνει σαν σε πομπή η ηρωική και τραγική Ελλάδα των τελευταίων 40 χρόνων. Για να καταλήξει με μια πίκρα στο στόμα όχι στους "ανθισμένους λειμώνες", όπως λέει το σημείωμα στο εξώφυλλο του δίσκου αλλά σε μια νέα δίκη, "στην ΠΑΝΚΑ όπου έχουν ήδη συναθροιστεί οι κάθε λογής θανάσιμοι εχθροί του Διονύσου για να τον καταδικάσουν". Πρόκειται για ένα έργο καταπληκτικής δύναμης, αντιηρωικό εκ πρώτης όψεως, σε στίχους Μίκη, είναι τόσο πλούσια όμως από πλευράς μελωδίας και τα μηνύματα του

τόσο αληθινά και κοντά στην ψυχή του λαού που τελικά εκείνο που μένει στον ακροατή είναι μια αγωνιστική κατάφαση της ζωής. Έστω κι' αν ένα από τα τραγούδια του κύκλου μας λέει να κλαίμε την Ρωμιοσύνη.

Ο Μίιης πιστεύει ότι η ορμητική ανοδική πορεία του Ελληνικού λαϊκού κινήματος, πούχε ανακοπεί βίβια στα χρόνια της Χούντας συναντά τώρα άλλη μορφή τροχοπέδες, πιο διαφορετικές κι' από μιας πλευράς πιο επικίνδυνες. Δημιουργήθηκε μέσα στις νέες πολιτικές συνθήκες ένα ιδιόρρυθμο κατεστημένο, που εξαπατά, νοθεύει, προσπαθεί ν' αμβλύνει τις αιχμές του λαϊκού κινήματος, προσπαθεί να στρέψει προς άλλες κατευθύνσεις την ενεργητικότητα του λαού, μπερδεύοντας τα όνειρα του, τα ξενόφερτα πρότυπα διοχετεύοντας με χίλιους τρόπους, γίνοντας τρόπος ζωής και σκέψης ενός μεγάλου μέρους της νεολαίας.

Είναι μέσα σ' αυτά ακριβώς τα πλαίσια, που πρέπει ν' αντιρωστεί και η μάχη που ξεκίνησε ο Θεοδωράκης ενάντια στο λεγόμενο "Στάρ Σύστεμ", μια μάχη που στην ουσία της στρέφεται ενάντια στην μαζική κουλτούρα, ενάντια στην ισοπέδωση των πάντων, από τον οδοστρωτήρα των υποπροϊόντων της υποκουλτούρας, των αμερικανικών μονοπωλίων.

Πρέπει να πω ότι τον περασμένο Σεπτέμβρη όταν βρισκόταν εδώ ο Μίιης υπήρχε πολλή γκρίζο στις σκέψεις του. Γύρω κι' από τα πολιτικά και τα καλλιτεχνικά πράγματα της Ελλάδας. Σε λίγους μήνες όμως τον είδαμε και πάλι να ρίχνεται στις πρώτες γραμμές της προεκλογικής μάχης επικεφαλής του ψηφοθηλτίου Επικρατείας του ΚΚΕ βάζοντας στο περιθώριο όλα τ' άλλα. Το κύριο είναι πάντα κύριο για τον Μίιη. Αυτός είναι Μίιης Θεοδωράκης, ένας αγνός ιδεολόγος μαχητής, ένας κομμουνιστής έτοιμος να ριχτεί σ' οποιοδήποτε μέτωπο, το ίδιο ταλαντούχος μ' οτιδήποτε καταπιαστεί.

Ευχόμαστε με την ευκαιρία των 60χρονων του, στον μεγάλο καλλιτέχνη, κομμουνιστή, τον ακριβό φίλο της Κύπρου, να συνεχίσει να δίνει με το πάθος και την αξιοσύνη που τον χαρακτηρίζει τις ωραίες του μάχες, πούναι και μάχες δικές μας.